

ਦਫਤਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰਾਜ ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਜ਼ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੀਸ਼ਟ, ਪੰਜਾਬ
ਬਲਾਕ-ਈ, ਛੇਵੀ ਮੰਜ਼ਿਲ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਕੰਪ: ਫੇਜ਼-8, ਅਜੀਤਗੜ੍ਹ, ਮੋਹਾਲੀ
ਫੋਨ ਨੰਬਰ: 0172-2212221, ਫੈਕਸ ਨੰ: 0172-2212793

ਵੱਲ

ਸਮੂਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫਸਰ (ਸੈ.ਸਿ.)

ਸਮੂਹ ਸਕੂਲ ਮੁੱਖੀ, ਪੰਜਾਬ

ਮੀਮੋ ਨੰ: ।।/।। - ੨੦੧੭ - ੧੯੦੯

ਮਿਤੀ: ੨੩ - ੧੦ - ੨੦੧੭

ਵਿਸ਼ਾ: 8ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰਾਂ ਸੰਬੰਧੀ।

- 1.0 ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।
- 2.0 ਇਥੇ ਇਹ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਰਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। 8ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ revised ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਪੱਤਰ ਸੈੱਪਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਵੈਬਸਾਈਟ ਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਹੀ ਹਲ ਕਰ ਸਕਣ।

ਡਾਇਰੈਕਟਰ
ਰਾਜ ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਜ਼ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੀਸ਼ਟ
ਪੰਜਾਬ
23/10/17

ਪਿੱਠ ਅੰਕਣ ਨੰ: ਉਕਤ

ਮਿਤੀ:

ਉਪਰੋਕਤ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਡੀ.ਐਮ. (ਐਮ.ਆਈ.ਐਸ.) ਨੂੰ ਵੈਬ ਸਾਈਟ ਤੇ ਪਾਉਣ ਹਿੱਤ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

— ਮਾਰੀ —
ਡਾਇਰੈਕਟਰ
ਰਾਜ ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਜ਼ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੀਸ਼ਟ
ਪੰਜਾਬ

ਨਾਲ ਨੱਥੀ:

- ਮਾਡਲ ਟੈਸਟ ਪੇਪਰ SA-II ਸਾਈਂਸ (ਜਮਾਤ 8ਵੀਂ)
- ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਸਲੇਬਸ ਦੀ ਵੰਡ(As per SSA website)

SA-2
ਸਮਾਂ- 3 ਘੰਟੇ
ਕੁੱਲ ਅੰਕ-70
ਜਮਾਤ- ਅੱਠਵੀਂ

ਵਿਰਿਆ ਅਧਾਰਿਤ ਪੁਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਅੰਕ 25 ਹੋਣਗੇ।

ਪਾਠ- 9,10,12,13,14,16,17,18

તાગ-ઓ કલ અંક- 20

(1) ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰਨੀ	(1-1 ਅੰਕ ਦੇ 5 ਸਵਾਲ--5 ਅੰਕ)
(2) ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ	(1-1 ਅੰਕ ਦੇ 5 ਸਵਾਲ--5 ਅੰਕ)
(3) ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣਨਾ	(1-1 ਅੰਕ ਦੇ 5 ਸਵਾਲ--5 ਅੰਕ)
(4) ਠੀਕ ਅਤੇ ਗਲਤ	(1-1 ਅੰਕ ਦੇ 5 ਸਵਾਲ--5 ਅੰਕ)

ਨੈਟ-ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪਸ਼ਨ 9 ਅੰਕ ਦੇ ਹੋਣਗੇ।

ਭਾਗ-੫ ਕੱਲ ਅੰਕ-14

ਇਸ ਵਿੱਚ 7 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ। ਹਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੋ-ਦੋ ਅੰਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨੈਟ-ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪਸ਼ਨ 5 ਅੰਕ ਦੇ ਹੋਣਗੇ।

ਭਾਗ-੯ ਕੋਲ ਅੰਕ-21

ਇਸ ਵਿੱਚ 7 ਪੁਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ। ਹਰ ਇੱਕ ਪੁਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨੇਟ-ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪਸ਼ਨ 6 ਅੰਕ ਦੇ ਹੋਣਗੇ।

भाग-संख्या 15

ਇਸ ਵਿੱਚ 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ। ਹਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 5-5 ਅੰਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅੰਦਰਨੀ ਛੁਟ ਨੋਵੇਗੀ।

ਨੋਟ-ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪਸ਼ਨ 5 ਅੰਕ ਦੇ ਹੋਣਗੇ।

ਭਾਗ(ਓ)-20 ਅੰਕ

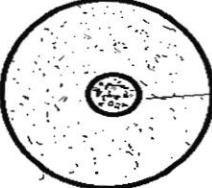
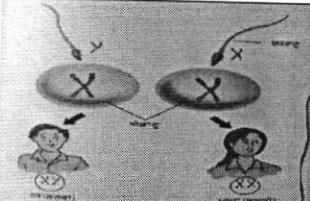
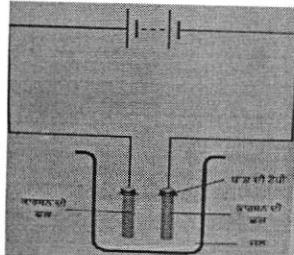
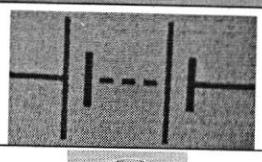
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:1. ਖਾਲੀ ਸਥਾਨ ਭਰੋ

(5)

- (1) ਮਨੁਖ ਵਿੱਚ _____ ਜੋੜੀ ਗੁਣਸੂਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। (1)
- (2) ਆਇਓਡੀਨ ਦੀ ਕਮੀ ਨਾਲ _____ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। (1)
- (3) ਰਗੜ ਨਾਲ _____ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (1)
- (4) ਆਫ੍ਰੋਤੀ ਦਾ ਮਾਤ੍ਰਕ _____ ਹੈ। (1)
- (5) ਬਿਜਲੀ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਧਾਰਾ ਉੱਤੇ ਇੱਛਤ ਧਾਰਾ ਦੀ ਪਰਤ ਚੜਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ
_____ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। (1)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:2. ਮਿਲਾਣ ਕਰੋ

(5)

ਕਾਲਮ-1	ਕਾਲਮ-2
	(1) ਲਿੰਗ ਨਿਰਧਾਰਣ
	(2) ਬਿਜਲੀ ਅਪਘਟਨ
	(3) ਕਮਾਨੀਦਾਰ ਤੁਲਾ
	(4) ਮਨੁਖੀ ਅੰਡਾਣੂ
	(5) ਬੈਟਰੀ ਚਿੰਨ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:3 (ੳ) ਸੂਰਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਰੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

- (1) 5
- (2) 6
- (3) 7
- (4) ਅਣਗਿਣਤ

(ਅ) ਸੂਰਜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ/ਹਨ।

- (1) ਸੁੱਕਰ ਗ੍ਰਹਿ
- (2) ਉਪਗ੍ਰਹਿ
- (3) ਤਾਰਾ ਮੰਡਲ
- (4) ਧੂਮਕੇਤੂ

(ੳ) ਹਰੇ ਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ?

(1)

- (1) ਧਰਤੀ ਦਾ ਹਰਾ ਭਰਾ ਹੋਣਾ।

(2) ਵਾਯੂਮੰਡਲੀ ਕਾਰਬਨਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਰਾਹੀਂ ਸੂਰਜੀ ਕਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਖਣਾ ਅਤੇ ਪਰਾਵਰਤਨ।

(3) ਹਵਾ ਵਿਚਲੀ ਮਿੱਟੀ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਖਦੀ ਹੈ।

(4) ਹਵਾ ਵਿਚਲੀ ਆਕਸੀਜਨ ਦਾ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਖਣਾ।

(ਸ) ਇੱਕ ਯੁਗਮਜ਼ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੇਂਦਰਕਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:

(1)

- (1) ਇੱਕ

- (2) ਦੋ

- (3) ਚਾਰ

- (4) ਕੋਈ ਨਹੀਂ

(ਹ) ਕਿਸੇਰਾ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਿਤ ਭੇਜਨ ਹੈ:

(1)

- (1) ਚਿਪਸ, ਨੂਡਲਜ਼, ਕੋਕ

- (2) ਰੋਟੀ, ਦਾਲ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ

- (3) ਚਾਵਲ, ਨੂਡਲਜ਼, ਬਰਗਰ

- (4) ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਟਿੱਕੀ, ਚਿਪਸ ਅਤੇ ਲੈਮਨ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:4. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹਨ ਜਾਂ ਗਲਤ

(5)

(1) ਵੇਲਈ ਰਗੜ ਸਰਕਣਸ਼ੀਲ ਰਗੜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(2) ਸੁੱਧ ਪਾਣੀ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਚਾਲਕ ਹੈ।

(3) ਆਪਤਨ ਕੋਣ ਤੇ ਪਰਾਵਰਤਨ ਕੋਣ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

- (4) ਬੁੱਧ ਸੂਰਜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਗੁਹਿ ਹੈ।
 (5) ਉਜ਼ੇਨ ਪਰਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੈਸ ਕਲੋਰੋਫਲੋਰੋਕਾਰਬਨ ਹੈ।

ਭਾਗ- ਅ

ਕੁਲ ਅੰਕ-14, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2 ਅੰਕ

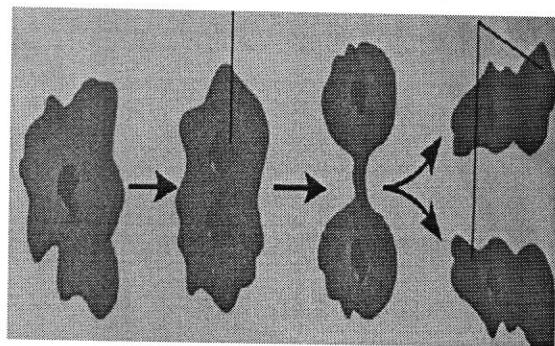
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:5. ਸੁੱਧ ਹਵਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। (2)
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:6. ਸਪਤਰਿਸ਼ੀ ਤਾਰਾ ਮੰਡਲ ਦਾ ਚਿਤੱਰ ਬਣਾ ਕੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੱਸੋ। (2)
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:7. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਪਰਾਵਰਤਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਲਿਖੋ। (2)
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:8. ਬਿਜਲੀ ਧਾਰਾ ਕਾਰਨ ਚੁੰਬਕੀ ਸੂਈ ਵਿਖੇਪਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਰਣ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (2)
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:9. ਇੱਕ ਪੈਂਡੂਲਮ 4 ਸੈਕੰਡ ਵਿੱਚ 40 ਵਾਰ ਡੋਲਨ ਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਆਵਰਤਕਾਲ ਤੇ ਅਵਿਤੀ ਪਤਾ ਕਰੋ। (2)
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:10. ਖਿਡਾਰੀ ਕਿੱਲਾਂ ਵਾਲੀ ਜੁੱਤੀ ਕਿਉਂ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (2)
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ: 11. ਸਰੀਰਕ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਲਾਭ ਲਿਖੋ। (2)

ਭਾਗ-ਏ

ਕੁਲ ਅੰਕ 21, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3 ਅੰਕ ਦਾ ਹੈ।

ਕੁਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ -7

- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:12. ਚਿੱਤਰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਜਣਨ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਵਿਧੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਧੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ, ਜੀਵ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਲਿਖੋ।

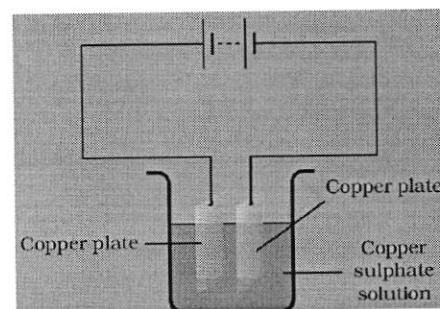

- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:13. ਮਾਸਿਕ ਚੱਕਰ ਕੀ ਹੈ? ਵਰਨਣ ਕਰੋ। (3)
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:14. ਰਗੜ ਬਲ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਲਿਖੋ। (3)
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:15. ਸ਼ੈਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ ? (3)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:16. ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਮੁੱਲਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ।

(3)

- (ਉ) ਬੀਕਰ ਵਿੱਚ ਪਏ ਘੋਲ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- (ਅ) ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ A ਅਤੇ B ਦੀ ਧਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- (ਇ) ਇਸ ਵਿਧੀ ਦਾ ਲਾਭ ਲਿਖੋ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:17. ਮਨੁੱਖੀ ਅੱਖ ਦਾ ਲੇਬਲ ਕੀਤਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ।

(3)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:18. ਉਹਨਾਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਵਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਵਰਖਾ ਸਾਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(3)

ਭਾਗ-ਸ

ਕੱਲ ਅੰਕ 15

ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ 3 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਛੋਟ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:19. ਗੁਹਿ ਅਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ।

(5)

ਜਾਂ

ਹਵਾ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਘੱਟ ਕਰੋਗੇ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:20. ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਮਾਦਾ ਪ੍ਰਜਣਨ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

(5)

ਜਾਂ

ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ:21 (1) ਕੀ ਸੁੱਧ ਪਾਣੀ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਚਾਲਕ ਹੈ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਚਾਲਕ ਬਨਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

(5)

(2) ਕੀ ਵਰਖਾ ਸਮੇਂ ਲਾਈਨਮੈਨ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਲਾਈਨ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਮੁੰਰਮਤ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਹੈ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

ਮਨੁੱਖੀ ਕੰਠ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਸ਼੍ਰੇਣੀ - ਅੱਠਵੀਂ (ਸਾਈੰਸ) ਸੈਸ਼ਨ 2016-17

ਮਹੀਨਾ	ਪਾਠ ਦਾ ਨਾਮ	ਉਦੇਸ਼	ਕਿਰਿਆਵਾਂ
ਅਪ੍ਰੈਲ	ਪਾਠ-1 ਫਸਲ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ	<ul style="list-style-type: none"> ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅੱਜਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ। ਰੱਬੀ ਅਤੇ ਖਰੀਡ ਫਸਲਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ। 	<ul style="list-style-type: none"> ਅਧਿਆਪਕ ਖੁਰਪੀ, ਦਾਤੀ, ਬੇਲਚਾ, ਕਸੀ ਆਦਿ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੌਸਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਲਿਆ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਰੀਡ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
	ਪਾਠ-3 ਸੰਸਲਿਸ਼ਟ ਰੇਸ਼ੇ ਅਤੇ ਪਲਾਸਟਿਕ	<ul style="list-style-type: none"> ਕੱਪੜੇ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ। ਵੇਖ ਕੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ। 	<ul style="list-style-type: none"> ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਸੂਤੀ, ਉੱਨੀ, ਸਿਲਕ, ਰੇਆਨ, ਨਾਈਲਾਨ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਣੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਮੰਗਵਾਓ ਅਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਿਖਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਬਣਤਰ ਸਮਝਾਏ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਸਮਝਾਏ।
ਮਈ	ਪਾਠ-2 ਸੂਖਮਜ਼ੀਵ ਮਿੱਤਰ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ	<ul style="list-style-type: none"> ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਖਮਜ਼ੀਵਾਂ ਦਾ ਸਾਡੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਉਣਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੂਖਮਜ਼ੀਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀਆਂ ਦੱਸ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ। 	<ul style="list-style-type: none"> ਅਧਿਆਪਕ ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਦਹੀਂ ਬਣਨ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਏ ਅਤੇ ਦਹੀਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬੁੰਦ ਨੂੰ ਸੂਖਮਦਰਸ਼ੀ ਹੇਠ ਦਿਖਾ ਕੇ ਸੂਖਮਜ਼ੀਵਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਕਿਸੇ ਫਲੀਦਾਰ ਪੌਦੇ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚਲੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲੇ ਜੀਵਾਣੂ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੱਸੋ।
	ਪਾਠ-4 ਪਦਾਰਥ-ਯਾਤਾਂ ਅਤੇ ਅਧਾਰਤਾਂ	ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਅਧਾਰਤਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਵਾਉਣੀ।	<ul style="list-style-type: none"> ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਦਾਰਥ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਧਾਰਤਾਂ-ਅਧਾਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ।

		<ul style="list-style-type: none"> • ਧਾਤਾਂ ਅਤੇ ਅਪਾਤਾਂ ਦੇ ਰਸਾਇਣਿਕ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ। • ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਜੰਗ ਲੱਗਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਵਾਉਣੀ। 	
ਜੂਨ	ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰਟ ਅਤੇ ਮਾਡਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ।		
ਜੁਲਾਈ	<p>ਪਾਠ-5 ਕੋਲਾ ਅਤੇ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਲਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ। • ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਥਰਾਟੀ ਬਾਲਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ। • ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਲਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬਾਲਣਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। • ਅਧਿਆਪਕ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਮਾਡਲ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਉਣਾ। 	
	<p>ਪਾਠ-8 ਸੈਲ: ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਕਾਰਜ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਜੀਵਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਸੈਲ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ। • ਸੈਲ ਦੇ ਨਿਕੜੇ ਅੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ। • ਅਧਿਆਪਕ ਪਿਆਜ਼ ਦੀ ਛਿੱਲੀ ਨੂੰ ਸੂਖਮਦਰਸ਼ੀ ਹੇਠ ਵਿਖਾ ਕੇ ਸੈਲ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਏ। • ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਮਾਡਲ ਰਾਹੀਂ ਅਧਿਆਪਕ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੈਲ ਦੇ ਨਿਕੜੇ ਅੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇ। 	
	<p>ਪਾਠ-11 ਬਲ ਅਤੇ ਦਾਬ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਲ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ। • ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਬ ਬਾਰੇ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਸਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੱਸਣੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੂਝ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। • ਅਧਿਆਪਕ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਇੱਕ ਰੱਸੇ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਕਰੋ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨੋਟ ਕਰੋ ਕਿ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਵੱਧ ਬਲ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। • ਇੱਕ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਬੋਤਲ ਅਤੇ ਗੁਬਾਰੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਿਰਿਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਦ੍ਰਵ ਬਰਤਨ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਦਾਬ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। 	
ਅਗਸਤ	<p>ਪਾਠ-6 ਜਾਲਣ ਅਤੇ ਲਾਟ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ਉਤਸੁਕਤਾ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਲਾਟ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ। • ਮੌਮਬੱਤੀ ਦੀ ਲਾਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ। • ਜਲਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ 	

			ਕਿਰਿਆ ਕਰਨੀ।
	ਪਾਠ-7 ਪੌਦਿਆਂ ਅਤੇ ਜੰਡੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ	<ul style="list-style-type: none"> ਜੰਗਲ, ਜੀਵ ਰੱਖਿਆ, ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ (ਡੀਫਾਰੈਸਟੇਸ਼ਨ), ਜੀਵਮੰਡਲ ਰਿਜ਼ਰਵ, ਫਲੋਰਾ-ਫਾਊਨਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ। 	<ul style="list-style-type: none"> ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਚਿੜੀਆ ਘਰ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਜੀਵਾਂ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰਵਾਉਣਾ।
	ਪਾਠ-15 ਕੁੱਝ ਕੁਦਰਤੀ ਘਟਨਾਵਾਂ	<ul style="list-style-type: none"> ਭੂਚਾਲ, ਅਕਾਸ਼ੀ ਬਿਜਲੀ, ਹੜ੍ਹ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ। 	<ul style="list-style-type: none"> ਹੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਭੂਚਾਲ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਕਾਰਜਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।
ਸਤੰਬਰ		ਐਫ.ਏ.-2 (ਮੁਲਾਂਕਣ)	<ul style="list-style-type: none"> •

ਅਕਤੂਬਰ	ਪਾਠ-12 ਰਗੜ	<ul style="list-style-type: none"> ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਰਗੜ ਬਲ ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਗਿਆਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ। 	<ul style="list-style-type: none"> ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ- ਕੀ ਰਗੜ ਬਲ ਦੋ ਸਪਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਤਾਵਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਉਣਾ ਕਿ ਰਗੜ ਰਾਹੀਂ ਤਾਪ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਗੜ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
	ਪਾਠ-16 ਪ੍ਰਕਾਸ਼	<ul style="list-style-type: none"> ਪਰਾਵਰਤਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ, ਅੱਖ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ, ਨੇਤਰਹੀਨ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਸਿਖਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਬਰੇਲ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣ 	<ul style="list-style-type: none"> ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇਤਰਹੀਨ ਵਿਦਿਆਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੇਲ ਵਿਧੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਵਾਉਣਾ। ਅੱਖ ਦੇ ਮਾਡਲ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਵਾਉਣਾ। ਸਮਤਲ ਦਰਪਣ ਅਤੇ ਪਿੰਨਾਂ ਦੀ

		ਕਰਵਾਉਣਾ।	ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਪਰਾਵਰਤਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਬਾਰੇ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਵਾਉਣਾ।
ਨਵੰਬਰ	ਪਾਠ-13 ਧੁਨੀ	<ul style="list-style-type: none"> ਕੰਪਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਰੋਚਕਤਾ ਵਧਾਉਣਾ 	<ul style="list-style-type: none"> ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਕਿ ਧੁਨੀ ਸੰਚਾਰ ਲਈ ਮਾਧਿਅਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੰਪਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਰਿਆ ਕਰਵਾਉਣੀ।
	ਪਾਠ-18 ਹਵਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ	<ul style="list-style-type: none"> ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਬਾਰੇ ਕਾਰਨ, ਬਚਾਅ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ। ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ। 	<ul style="list-style-type: none"> ਸੜਕ ਤੇ ਵਧਦੀ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਨਾਲ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ। ਗੰਗਾ ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ।

ਅਕਤੂਬਰ- ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ

F. A. 3- Evaluation

ਦਸੰਬਰ	ਪਾਠ-9 ਜੰਤੂਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਜਣਨ	<ul style="list-style-type: none"> ਪ੍ਰੇਖਣ ਦੀ ਕੌਮਲਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ 	<ul style="list-style-type: none"> ਚਾਰਟ ਅਤੇ ਮਾਡਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਅਲਿੰਗੀ ਜਣਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਧੀਆ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਉਣਾ।
	ਪਾਠ-10 ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ ਵੱਲ	<ul style="list-style-type: none"> ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਾਓ ਸਬੰਧੀ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ। 	<ul style="list-style-type: none"> ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ ਦੌਰਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭੋਜਨ ਸਬੰਧੀ ਜੂਰਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
ਜਨਵਰੀ	ਪਾਠ-14 ਬਿਜਲੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਰਸਾਇਣਕ ਪ੍ਰਭਾਵ	<ul style="list-style-type: none"> ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ। 	<ul style="list-style-type: none"> ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਚਾਲਕਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨਾ। ਅਜਿਹੇ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨੀ ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸੁਚਾਲਕ ਅਤੇ

		<p>ਕੁਚਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ਬਿਜਲੀ ਮੁਲੰਮਾਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਵਾਉਣਾ।
ਪਾਠ-17 ਤਾਰੇ ਅਤੇ ਸੂਰਜੀ ਪਰਿਵਾਰ	<ul style="list-style-type: none"> ਵਹਿਮਾ-ਭਰਮਾ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀ। 	<ul style="list-style-type: none"> ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਰਾ ਝੁੰਡਾਂ ਜਾਂ ਤਾਰਾ ਮੰਡਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੇ ਪੱਥ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ। ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੇ ਗਏ ਉਪਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
ਦੰਬੰਬਦ ਅਤੇ ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ		
Evaluation- FA₄		